

05

A

2401

DISPUTATIO
De
ANIMA RATIONALI

Deo ducente & docente

Consensu amplissimi collegij Philosophici in inchoatâ Witebergensium Academiâ publicè proposita.

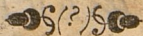
PRÆSIDE

M. ANDREA HAFNERO,
Ratisponensi

RESPONDENTE

ERASMO ZOLNERO
RATISPONENSI

*Habebitur disputat. ad 1. Mart. in Auditorio Majoræ
Theologorum horis à sextâ matutinis.*

WITEBERGÆ,

Typis Martini Henckelij, Anno Christi

M. DC. VI.

VIRIS
MAGNIFICIS, NOBILISSI-
MIS, AMPLISSIMIS, PRVDEN-
tissimis, Consuli & Inchyto Senatui libera & im-
perialis Ratisponensium civitatis.

NEC NON
Reverendissimis, clarissimis, humanissimis
& doctissimis

Dn. LEONHARTO HUTTERO,
S.S. THEOLOGIAE DOCTORI, ET PROFES-
sori Publico in almâ hac Leucoreâ.

Dn. IOHANNI OBERNDORFE-
RO, PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE
Doctori, & Illustriss. Principis PHILIPPI LUDOVICI
Palatini &c. Medico & Consiliario peritissimo.

Dn. NICOLAO GALLO,
Reipublicae Ratisponensium Archigrammateo
olim vigilantissimo.

Dn. M. OTHONI GRYPHIO,
GYMNASII RATISPONENSIS RECTO-
ri & Moderatori dignissimo.

Dn. M. AEGIDIO WEICHSELBERGERO,
eiusdem Gymnasij Collegae salertissimo.

Dominis Mæcenatibus, Promotoribus, Factoribus & Prae-
ceptoribus suis, singulis & universis eis auctori-
colendis

In Mentis gratia tesseram has de Mente humana po-
sitiunculâ dicat atq; consecrat

Respondens Author.

DOMA.

THESIS 1.

Vintricatum ac plenum obscuritatis negotium est Animam naturam perscrutari teste Scaligero Exer. 307. sect. 2. ita Majestatis & utilitatis abundans opus est, divinam illam vim, quã vivimus, sentimus, movemur & intelligimus, scrutari & rimari, adeo ut post Dei ter Optimi Maximi & Angelorum doctrinam, hæc de Animã nulli dignitate ac præstantiã cesserit, id quod vel ex sequentibus Sole Meridiano clarius patet.

II.

Primò enim si universalis Anima Theoria optima & certissima est scientia, uti Arist. ait lib. 1. de Animã c. 1. t. 1. & 2. utiq; etiam partis quasi cujusdam & gradus ejus præstantissimi, rationalis scilicet optimo jure titulo hoc insignienda.

III.

Et certè uti homines sumus & juxta Aristotelis effatum 1. Metaph. c. 1. t. 1. Πάντες ἔειδέναι ὀρέσονται Φύσει, ita eorum quæ intellectui nostro rimari aliquo modo possumus & quorum certitudo nos non fallit, mirabilia quæ sunt, sumus cupidissimi. Hoc qui negaverit se hominem esse obliviscetur.

IV.

Deinde ille ferè Philosophorum mos est & consuetudo, ut non ad quas vis difficultates cecutiant, sed sicubi γνῶσις cupiunt esse Philosophi, tum hoc diligentius rem subtilit atibus intricatam investigant & expendunt, ut aliis palmam præripiant.

V.

Iam verò talis est contemplationis hujus difficultas, ut

meritò inter Libros Acroamaticos Aristotelis (qui ut nomen arguit, ab ἄ, singulari auscultatione intelligi nequeunt) referri possit monente Zab. lib. de Nat. Scientia Const. c. 12.

VI.

Deniq; nihil aequè aureum illud ἡδὺν ἡδὺν nobis inculcat, in ejusq; cognitionem deducit, ac anima, & præsertim rationalis contemplatio: uti censent, Cicero lib. 1. Tusc. quest. & Plotinus lib. 3. Ennead. 4. c. 1.

VII.

Præclare igitur nobiscum agi persuasum habeamus, si id, qui sumus, aliquatenus tantummodo, si exactè non licuerit, noverimus, ad cujus cognitionem sanè etiam nos hortatur, Zab. lib. de Mente hum. c. 1. & Piccolom. in Proæmio in lib. de eadem. Quinimò D. Augustinus 2. de ordine c. 8. asserit, duas esse præcipuas in Philosophiâ quaestiones, unam de Animâ, alteram de Deo.

VIII.

Vt autem cognitio animæ nostræ solida atq; perfectâ in hac vitâ à nemine quisquis etiam ille fuerit, expectari nec potest, nec debet, dum secundum Scalg. Exerc. 307. similes sumus nocturæ aut vespertilionis meridiano tempore quàm maximè cacutientium; aut vulpeculæ à ciconiâ elusæ, vitreum vas lingentis & pultem non attingentis: Ita non speramus quenquam fore omnium, qui ἀνεπιστάτην ψυχὴν θεωρεῖται morosius à nobis exigere velit.

IX.

Interim tamen mediocris aliqua & imperfecta cognitio, quæ ex operationibus, vel accidentibus ejusdem per sensus hausta (τὸ δὲ συμπληρωτὸν συμπάλλεται μετὰ μέγιστος πρὸς εἰδῶν τὸ ἢ ἐστὶν ait Aristoteles lib. 1. de Ani. c. 1.) & à præscis Philosophis consignata est nobis jam sufficiat, quorum vestigia, imprimis autem Aquilæ Philosophorum Aristotelis legentes, infantiles hasce de re arduâ conscripsimus positiunculas.

X.

Hic statim in vestibulo occurrit quaestio aliqua inter Philoso-

phos

phos probè agitata, nullo modo nobis silentio pretereunda; Ad quam
nimirum Philosophiæ partem animæ rationalis Theoria pertineat?
Et certè uti Philosophus ait 2. Eth. Nicom. c. 6. Τὸ ἀμείψινεν πολλὰ
χῶς ἔστι. Τὸ δὲ κατὰ τὴν μοναχῶς. Διὸ καὶ τὸ μὲν ῥεῖθρον, τὸ δὲ χαλεπὸν. Ράδιον
μὲν τὸ ἀπὸ τῶν ἁπλῶν ἔσκει, χαλεπὸν δὲ τὸ ἐπιπυκνῶν.

XI.

Tres autem hic potissimum reperiuntur opiniones. Alij enim
considerationis hujus causâ mediam quandam constituunt di-
sciplinam, in quâ doctrinam de animâ pertractari volunt rationali,
cujusmodi sunt Philop. 1. de ortu & interitu, Simplicius & Themis-
tius initio Phys. item Bœtius in suo Prolo. ad Isag. Porph. Alij ad
solam Metaphysicam relegant. Alij deniq; ex asse in Physicis pertra-
ctari volunt. cuiusmodi sunt Alex. an. ad initium Meteor. & Averr.
2. Phys. com. 26. & 1. de part. Animal. c. 1. & inter recentiores Toletus
quest. 2. Proæm.

XII.

Ceterum, uti non inconueniens est, rem unam eandemq; in
diversis disciplinis posse considerari, dummodò juxta modum consi-
derandi ad unam aliquam proprijsimè restringatur: Ita & hîc te-
nendum, duplices esse considerandi modos animæ.

XIII.

Vno modo, prout unitur corpori, & in eo functiones suas admi-
nistrat: Aliero modo prout secundum attributa consideratur, quæ
ipsi à materia separata competunt, cuiusmodi sunt, esse definitivè in
loco recipere species ex influxu superni luminis, intelligere sine re-
cursu ad Phantasmatà, aliag; consimilia, quæ absq; fidei lumine in-
telligi nequeunt.

XIV.

Verùm nos secundum modum partim Metaphysicis, partim
Theologis competentem relinquentes, primum tantum assumimus ac
juxta illum in Physicis considerari dicimus. Ὅμοφρόνῃσιν ἔχοντες
Aristotelem nostrum lib. 1. de part. Animal. c. 1.

XV.

Ad rem ipsam nunc accedimus initium facientes à variis anime appellationibus. Est enim ὁνομαστικὰ πρῶτος virorum sapientum. Et ut Arist. in Top. precipit. δὴ πρῶτον τὸ τῆς Φωνῆς συγκείμενον ἐξ ἐπιπέδου, ἐστὶ τὸ ὁμοῖως διδάσκον. Variis nominibus autem pars illa hominis nobilissima à Latinis, Græcis, & Hebræis exprimitur.

XVI.

Latinis dicitur 1. Animus, 2. Anima, 3. Mens, 4. Spiritus, 5. Ratio. Quamvis etiam appellationes hæc propriè loquendo aliquatenus inter se differant, quas tamen differentias brevitatis memores lubentes omittimus: Priores duæ appellationes utraq; , ut & quarta ventum aliquem significant, & quod priores duæ græco vocabulo expriment, dum juxta derivationem græcam ἀνεμος, ἀπὸ τῆς ἀνείμω dicuntur, illud vocabulum Spiritus origine latinâ representat. Mens secundum quosdam ab eminendo dicitur, secundum alios verò à μνάμειν quasi memipens.

XVII.

Græcis non minus sunt elegantia vocabula, quibus essentialem illam hominis formam aptissimè exprimunt. Dicitur enim, 1. Ψυχή, διὰ τὴν ἀνεπνοήν ἢ κατὰ ψυχὴν ἀπὸ τῆς ψυχῆν quod spirare significat, 2. πνεῦμα quod ejusdem est significationis, 3. νῦς ἀπὸ τῆς νοεῖν ab intelligendo. 4. θυμὸς. 5. φρήν: quæ itidem animam rationalem denotant.

XVIII.

Præter alias in lingua sancta appellationes, quibus hominis formam essentialiam indigere solent Hebræi hæc non inelegans videntur, dum eam נפשׁ vocant, id est, animam, vel spiritum à radice נפשׁ id est animatus est, respirando respiravit, uti usurpatur in Exodo c. 21. v. 23. Vt & illa, quæ habetur Eccles. 12. v. 7. dum animam hominis intellectivam מוח id est, spiritum appellant. Et hæc de variis anime appellationibus. Ad rei definitionem rectè transibimus.

Cum

XIX.

Cum omnis à rectâ ratione suscepta de re aliquâ disputatio debeat à definitione proficisci, ut intelligatur id, de quo disputatur, monente Cicrone 1. Off. vere. ἡ definitio μετέλην ἐξ ἑσπῆν πρὸς τὰ ἐπιμύθια. 1. Eth. c. 7. & sit δεχθῆναι πρὸς τῶν, 2. Post. Cont. 72. Meritò definitio antecedit veluti lumen ad singula illustranda, doceat quid quæq; res commune habeat cum ceteris, quid sibi proprium & peculiare, sicq; naturam cuiusq; suis finibus circumscribat, hortante Fonseca lib 1. Inst. Dial. c. 4.

XX.

Definimus igitur animam rationalem hunc in modum: Anima rationalis est actus primus Corporis humani potentiâ vitam habentis incorporeus ac spiritualis, homini suam essentiam ac operationem propriam tribuens.

XXI.

Vt autem ex ceteris bonæ definitionis virtutibus etiam hæc non est infima, ne nimirum, monente Aristotele 6. Top. 3. quedam τῶν ποιοῦντων vel θεωροῦντων committatur, sed quod Damascenus c. 8. Dial. præcipit: Τέλειος ὁρισμὸς ἐστὶν ὁ ἀνὴρ πρὸς τὸ ὅτι ἐστὶν, καὶ ὅτι οὐκ ἐστὶν ὁρισμὸς ἐστὶν τὸ μὴ εἶδέναι, καὶ τὸ λαοῦναι. Quo in genere si nulla alia est, hæc sanè præfens definitio habeatur, quippe cuius vix unica particula suâ peculiari non gaudet emphasi, ut ex sequentibus patebit.

XXII.

Dicimus in definitione animam rationalem actum sive ἐπιπέδον, Aristotelem secuti 2. de Animâ cap. 1. Tex. 6. & hoc quidem esse genus convenientissimum, ex sequentibus manifestum erit. Quicquid enim in toto Mundo consistit, illud est vel substantia vel accidens. Atqui anima accidens non est, 1. quia nullum accidens substantiam potest constituere, uti anima hominem constituit. 2. Omne accidens abest præter subjecti destructionem: Atqui sublatâ animâ Homo nihil nisi cadaver est. Ergo
accidens

accidens esse nequit. 3. Anima præstantissimarum operationum causa primaria est, uti Iavellus lib. 7. de Ani. quest. 1. inquit, quod de accidentibus affirmare nobis esto religio. Erit ergo substantia.

XXIII.

Repudiamus hinc statim eos, qui animam inter accidentia referre volebant, eamque vel numerum semetipsum moventem; vel harmoniam; vel motionem; vel optimam omnium Elementorum necessitatem statuebant, hoc forsitan innixi argumento: Quod in alio inest ut in subjecto, est accidens: Anima inest corpori ut in subjecto Arist. 2. de Ani. c. 2. Ergo est accidens.

XXIV.

Sed respondemus, Animam non inesse alteri, ut accidens, sed eo inessendi modo, quo pars toti, principium principiato, & in completa substantia completa inest. Galeni dogma quod attinet, dum nimirum animam temperamentum vocavit, notandum, quod in suis scriptis anima essentiam investigare voluerit ita exactè, uti solent Philosophi, præsertim cum Medicus non tam operationes animæ & functiones sibi propositas habet, quàm ipsius animæ essentiam; Vnde ipse Galenus lib. 9. de Morb. vulg. com. 5. inquit. Medicis supervacaneam de animæ substantiâ notitiâ esse arbitror.

XXV.

Si ergo anima substantia est, erit vel materia, vel forma, vel compositum, quia tot modis substantia dicitur apud Arist. 2. de Ani. c. 1. t. At materia esse nequit; siquidem illa 1. non constituit se de se per se, unde principium passivum dici consuevit: At qui anima largitur homini suum se de se, & est principium activum quod ex operationibus ipsius maximè est manifestum. 2. Materia tantum est Ens in potentia. Anima verò est Ens actu, imò dicitur in definitione ipse actu.

XXVI.

At forsitan erit compositum? Sed ne hoc quidem. Nam si compositum est, (loquimur autem hinc de composito Physico, non Meta-

physico

physico ex essentiâ & potentiâ constante. Omnia enim quæ sub Deo, composita sunt, inquit Scalig. Exerc. 35. f. 12. & comm. in lib. Hippocr. de Inform. f. 10.) aut constituitur ex animâ & corpore, aut ex materiâ & formâ.

XXVII.

Sed utrumq; de Anima dici nequit nisi in turpissima incurere velimus absurda: Non prius, quia compositi naturalis principium potius est, & rationalis anima quæ pars est corporis humani, esset ipsissimum corpus humanum, quo quid absurdius sit, haud video: Non posterius, quia sic illa forma, quæ hominis forma est, informaretur ab aliâ superveniente formâ quæ esset sine materiâ, imprimis autem anima intellectiva meritò immaterialis dicitur, quia immaterialia recipit, ut Augustinus omnem eidem materiam denegat. Relinquitur ergò illam esse formam quæ aliàs Ψυχή actus aut perfectio nuncupatur, quidquid vel hic Casmannus lib. 1. Psychol. c. 2. Quest. 3. philosophetur.

XXVIII.

Cùm autem actus ille tum apud Aristotelem tum etiam Zab. lib. 2. de primâ Materiâ c. 3. ut & alios Peripateticæ Philosophiæ alumnos communiter dividi soleat in primum sive substantialem, materiam informantem, & secundum seu accidentalem è priori ortum, ipsamque operationem concernentem, & vero, uti superius demonstratum, anima rationalis in censum accidentium referri nequeat, patebit illam esse non immeritò actum primum. Est enim anima vera hominis perfectio, & per eam homo compositum quoddam est & subsistit, quod idem etiam Arist. 2. de An. c. 1. I. 6. probat.

XXIX.

Posuimus præterea in definitione actum primum corporis humani, quia anima rationalis illud tantum informat, neq; huc quadrare videbatur vocabulum illud, organicum, siquidem ratio in administrandis suis functionibus non vititur organis corporis, & uti

Zabarella lib. de Mente humanâ c. 15. ait: immisionem cum organo in definitione ponere non oportet, quoniam hac necessario alteram immisionem sequitur tanquam proprietatem.

XXX.

Est actus incorporeus atq; adeo etiam immateriatas uti supra dictum. Hoc enim præter auctoritatem Aristotelis 2. de An. c. 1. T. 4. sequentes evincunt rationes. 1. Si esset corporea, tum alia corpora materiata non intelligeret, quia illud quod aliquid cognoscit, à natura ejus quod percipitur, denudatum esse oportet, quoniam intus existens prohibet cognosci ea quæ reverà sunt. Arist. 3. de An. c. 4. T. 4. 2. Nullum corpus simul potest esse in eodem loco, cum alio corpore; Ratio est, quia natura ab hac penetratione duorum corporum abhorret. At anima unâ cum corpore in eodem est loco, quia videmus, in quo est corpus aliquod vivum per additam sibi animam, operationes animatas exercere atq; adeo eodem loco presentem esse.

XXXI.

Dammamus hac Thesi omnes illos qui animam corpoream statuerunt, puta Cleanthem, Chrysippum, & ferè omnes Stoicæ Familie Alumnos, & in lege veteri Sadduc eos. His sese adungebant in primitivâ Ecclesiâ Patres aliqui, puta Tertullianus in libro de Anima & carne Christi, ut testatur D. August. lib. 1. de Gen. ad lit. c. 25. & lib. de heres. c. 86. & in Epist. 157. ad Optatum. Tertulliano sese adungebat Apollinaris Alexandrinus, uti refertur lib. 5. Hist. Trip. c. 44.

XXXII.

Spiritalis est anima nostra, quia actus cognoscendi nonnulli sunt spirituales in nobis, id est neq; ex materiâ constantes neq; à materiâ subjectore dependentes. Ergo & potentia illos immediatè eliciens spiritualis erit, & consequenter substantia, unde talis potentia manat, itidem spiritualis. Vtraq; consequentia per se nota est in Philosophiâ, siquidem uti D. Dionysius c. 11. de celesti Hierarchiâ sapienter annotavit, operatio cognitionem potentie operantis sequitur, potentia verò naturam id est substantiam, unde effluit.

Assumptum

XXXIII.

Assumptum probatur, quia actus & objectum sibi invicem proportionem respondent. Cùm igitur humana cognitio ad objecta spiritualia terminari possit ac debeat, erit planè talis cognitio spiritualis, atq; à materia conditionibus quoad fieri potest immunis. Et ita etiam senserunt omnes ferè Orthodoxi Patres in primitivâ Ecclesiâ, nempe D. Ambrosius, Augustinus, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, & alij complures.

XXXIV.

Ultima definitionis verba differentia loco apposimus, ut mirum hac ratione anima rationalis à vegetante & sentiente discernetur, siquidem hac homini suam essentiam atq; operationem propriam attribuit, à brutis animantibus distinguit, hominemq; reverà quâ talis est, constituit, quod de reliquis duabus asserere velle longè erit inconvenientissimum.

XXXV.

Iusto diutius forsitan in definitione ejus q; ἐννοῦσθαι immorati videbimur: scio tamen nos delicti veniam facile impetraturos ab iis, quibus notum illud Arist. 8. Top. 3. difficilem esse omnem disputationem, nisi id, de quo ea instituitur, rectè definiatur, & 2. Post. c. 3. T. 7. οὐδὲ ποῦν εἰπεῖν τῆς ἐστίας πῶς ἐστὶ ποῦν. Ad reliqua nunc contendimus.

XXXVI.

Caterum post definitionem omnium primò sese offert questio illa haud vulgaris: An videlicet Anima hominis sit ejus forma informans vel assistens. Circa hanc questionem variae nobis erunt difficultates excutiendae, quae nobis hinc inde moventur.

XXXVII.

Primum locum sibi vendicant illi, qui animam rationalem formam hominis assistentem statuunt, nempe Plato in Alcibiade, Anaxarchus Philosophus, Simplicius lib. 1. hujus operis T. 7. Philop. T. II. Themist. lib. 2. cap. 27. & lib. 3. cap. 30. imprimis autem Averroes lib. 3. com. 5. Rationes & argumenta ipsorum quibus sententiam

suam mordicus defendere conantur, consulto praeferimus thesaurum memores, nihil addubitantes, quin haec in ipso vulgare hoc cur su mo-
veantur.

XXXVIII.

Nos in contrariam potius sententiam abibimus, veramque homi-
nis formam informantem animam rationalem statuemus, his potissi-
mum innixi fundamentis: 1. Id vera est cujusque rei forma quod rem
certam speciem constituit & ab aliis sejungit: Atqui hoc facit anima
rationalis. Ergo est vera forma hominis. 2. Si anima non est for-
ma dans esse homini, vel est una numero in cunctis hominibus vel
sunt singulae in singulis, ita ut ab initio certus animarum numerus
conditus sit, quod utrumque absurdum est. 3. Natura specifica cu-
juslibet rei ex propria operatione innotescit. At forma innotescit ex
operatione propria. Ergo est natura specifica.

XXXIX.

Faventem habemus Aristotelem nostrum, qui, dum docuit
omnium mortalium animam nullam exceptam esse formam vere infor-
mantem materiam, & constituentem animata corpora sub genere,
corpore naturali, non certe animam humanam exclusit, uti pluribus
de eodem demonstrat acutissimus Zab. lib. de Men. Hum. c. 7.

X L.

Alteram difficultatem movere nobis Philosophi quidam recen-
tiores conantur, & imprimis Casmannus lib. Psychol. c. 1. Quae 1
& 2. qui aliquot argumentis demonstrare nititur, animam non esse
formam informantem hominis, sed unionem animae & corporis, quae
brevitatis gratia hic recensere nolimus.

X L I.

Verum nos illius rationibus nihil moti, receptam adhuc tuebi-
mur opinionem, pro solutione interim generali hoc opposcentes: ani-
mam rationalem dupliciter considerari posse, vel prout est forma ho-
minis alteram partem constituens, vel prout est spiritalis substan-
tia sine corpore post mortem existens.

Tertio

XLII.

Teriò inveniuntur nonnulli, qui dum brutis animantibus etiam intellectum attribunt, evincere volunt intellectum non esse hominis formam. Ex iis igitur sunt Porphyrius lib. 3. de abstinentiâ Plutarch. in Gryllo. Valla lib. Dial. c. 9. Vallesius in sacrâ Philosophiâ, Libavins lib. de intellectu bestiarum parte primâ singularium. Iustus Lipsius in suis Epistolis & alij. Sed sciamus distinguendum esse inter veram rationem & umbram rationis, bestiarumq. operationes tantum καὶ ἀναλογίαν quandam rationis humanæ fieri.

XLIII.

Deniq. aliud pomum ἐξ ἑδῶς nobis quidam circa hanc assertionem in medium projiciunt, dum contendunt hominem vi artis magicæ in belluam posse transmutari. Et certè si hoc probatum reddiderint, tum manifesto periclitabitur forma nostra; siquidem forma, maximè autem essentialis, talis est, quæ mutari nunquam potest, salvo manente subjecto.

XLIV.

Testantur autem λυκανθρωπία (liceat sic unico vocabulo omnes ejusmodi μεταμορφώσεις appellare) imprimis Bodinus in suâ Demononiâ & Camerarius in Medit. Histor. centuriâ 1. c. 72. ut & Olaus Magnus in historiâ suâ Septentrionali, quosdam homines quotannis lupos fieri, & certis temporibus ad pristinum habitum redire. Quid hic respondebimus?

XLV.

Sed absit hoc statuamus, sic enim Dei potentiam, quâ solus creaturas suas mutare potest, Diabolo attribueremus, & ex Sathanâ Deum faceremus, quod quam blasphemum foret, nemo est, qui non videt. Ita verò φλυαίαις ejusmodi optime declinabimus, si respondebimus, hominum oculos Magorum prestigis ita effascinari, ut tales videantur, illamq. λυκανθρωπία cum Celio Rhodigino lib. 27. cap. 12. melancholicam affectionem, & atræ bilis abundantiam nominamus.

XLVI.

Concludimus ergò tandem cum B. August. lib. de spiritu & anima c. 20. hanc transmutationem non concedi posse, quoniam Dæmones naturas non creant, sed aliquid tale facere possunt, ut videantur esse, quæ non sunt.

XLVII.

Paucis etiam de immortalitate animæ agendum, siquidem & in hac non per omnia consentiunt Philosophi. Inter alios verò maxime Plinius lib. 7. Nat. hist. c. 35. animam mortalem st at ut sic inquit: Omnibus à supremâ die eadem, quæ ante primum: Nec magis à morte sensus ullus, aut corpori, aut animæ, quàm ante Natalem.

XLVIII.

Nos tamen, qui Evangelij lumine illuminati sumus, & quibus ut cum Poëta loquar:

E meliore luto finxit præcordia Titan,
firmiter statuimus animæ immortalitatem, evidentissimis sacrarum literarum testimonis adducti.

XLIX.

Quæritur jam ulterius, an immortalitas animæ lumine naturæ cognosci possit? Scotus 4 sent. dist. 43. quæst. 2. ut & Cajetanus Cardinalis in Expos. suâ super 3. cap. Eccles. constanter negant, asserentes, immortalitatem animæ nostræ, nec ab ullo Philosopho demonstrativè probatam esse, nec posse naturaliter probari.

L.

Sed hoc manifestè falsum esse, vel pauculis hisce rationibus probatum dabimus. 1. Anima rationalis est substantia spiritualis, per se subsistens. Ergò est æterna, à posteriori, non à priori. Ratio consequentiæ nota est; quia & Angeli sunt immortales. 2. Conscientiæ scelerum, quæ nemine accusante hominem torquet & cruciat, hæud obscure innuit immortalitatem animæ. 3. Quicquid obtinet actiones à corpore distinctas, id est, ab organo corporeo non dependentes, illud unâ

cum

cum corpore non interit. At anima rationalis in cognoscendo non utitur corporeo organo. Ergo non interit. Major probatur, uti se res habet ad operationem, ita quoque ad essentiam.

L I.

Et quor sum pulcherrima ista Ethnicorum Philosophorum monumenta de immortalitate anime scripta? An non Cicero 1. Tusc. quest. eleganter probat immortalitatem anime à providentiâ diviniâ? Cum Deus sit Iudex justus, inquit, sequitur, alium animarum statum expectandum esse, in quo bonis bona & malis mala eveniant, quod in hoc Mundo non semper accidit.

L II.

Aristotelem quod attinet, quamvis aliqui negare ausint, eum certi quippiam de immortalitate anime statuisse, Iustinus scilicet in sua Par. ad Gent. Plutarch. de placit. Philos. Pomponatius de immort. An. Portius de Ment. hum. quibus omnibus ansam dubitandi præbuit Alexander qui primò Aristoteli hoc ipsum affinxit.

L III.

Hac autem in parte Aristoteli injuriam fieri omninò asseveramus, dum plurimis in locis intellectuam animam vocat divinum quippiam ab omni materiâ separabile & æternum, ut 12. Metaph. text. 17. 1. de part. Ani. c. 1. lib. 1. de Anim. text. 66. & 2. de An. text. 21. 3. de An. T. 20.

L IV.

Hic aliqui videntes, immortalitatem anime rationibus philosophicis probari posse, ulterius pergentes, etiam resurrectionem carnis lumine nature cognosci posse affirmarunt, inter quos est Pacius in comm. de An. lib. 1. c. 5. & lib. 3. c. 6. sic ratiocinans. 1. Nulla potentia in æternum frustranea esse potest. At in animâ separatâ manent potentia. Ergo sequitur, animam aliquando rursus cum corpore conjungendam esse. 2. Forma juxta essentialem respectum pertinet ad suam materiam. At anima est forma. Ergo respicit suam materiam.

Verum

LV.

Verum respondemus, Pacio non fuisse difficile ita argumentari, quippe fide Christiana imbuto: Ethnicis vero difficilimum, sequidem ut ait subtilis Scalig. Ex 307. f. 29. semel corruptum non posse redire norunt, & à privatione ad habitum non dari regressum in individuis.

LVI.

Non immeritò queritur etiam de sede animæ rationalis, siquidem variæ de hac sunt opiniones, uti præter alios refert D. Gregorius Nyssenus in lib. de Opif. hom. c. 12. Lactant. lib. de Opif. Dei c. 16 Tert. lib. de An. & Cic. lib. 1. Tusc. quest.

LVII.

Qui enim animam in toto corpore non esse statuunt, ij vel in capite esse inquit veluti in arce, ut Plato; in vertice, ut Xenocrates; Hippocrates in cerebro; Herophilus in cerebri concavo; Strato & Erasistratus in membranulis; Alij in superciliarum medittullio; Parmenides & Epicurus in toto pectore; Philo Iudæus, D. Hieronymus & Stoici in corde; Diogenes in arteriâ cordis concavâ; Alij in abdito quopiam loco, è quo quasi aranea pro rerum opportunitate per totum corpus discurrat.

LVIII.

Nos tamen cum reliquis sanioribus Philosophis eam tuebimur sententiam, quæ est, quod anima intellectiva sit tota in toto, si totum sumatur pro toto perfectionali; perficit quippe anima rationalis omnes partes: principaliter quidem & radicaliter est in corde, per participationem verò est in toto corpore.

LIX.

Nec obstat, quod anima non ubi q̄, ratiocinetur, siquidem inibi tantum operatur, ubi habet organa aptissimè ad operationes suas disposita; nihilominus tamen in toto corpore secundum essentiam esse potest, licet non secundum operationem, aut eo modo, quo nutritiva est.

Agere

LX.

Aggrederemur jam controversiam illam, ut nobilissimam ita & difficilissimam de ortu animæ rationalis, nisi ea haud ita pridem in peculiari quadam *synthesi* uberrimè fuisset ventilata, & pro dignitate excussa; ideò sine ulteriori molestia, nisi eandem crambenibus coquere velimus, pluribus de ea agere nolumus, mentem nostram de hac unâ & alterâ thesi exposituri.

LXI.

Statuimus autem, animam hominis non infundi cœlitus & immediatè à Deo, sed propagari unâ cum semine per traducem à parentibus, sine tamen ullâ Parentum animæ diminutione, sicuti lumen de lumine accenditur salvâ manente luminis essentiâ.

LXII.

Modum verò quod attinet, & an à Matre potius propagetur anima, quàm à Patre, uti quidam volunt, fatemur ingenuè nobis illum esse incognitum, & cum Scalig. dicimus Ex. 307. f. 29. Vltiorem disquisitionem morosi atq; satagentis animi esse. Humanæ enim sapientiæ pars est, quædam æquo animo nescire velle.

LXIII.

Dùm ergò animam per traducem propagari contendimus, crasum illud præseu. *Προσωπικόν* Platonicæ figmentum propriâ sutilitate concidit, nec est, ut oleum & operam insumamus in illius refutatione.

LXIV.

Vt & illud Averrois amandamus, qui statuebat unam numero animam rationalem esse in omnibus hominibus (nam quod non una sit specie, de hoc nunquam controversum est) cui se opponit Pererius lib. 6. c. 23. Et hæc de anima rationali in genere dicta sunt.

LXV.

Restat nunc ut duò prædicat, id est, facultates animæ nostræ paucis contemplemur, quæ duæ sunt, Intellectus & voluntas. Nam licet anima nostra quoad propriam essentiã simplex sit, & indivisi-

bilis, nihilominus tamen ratione diversarum ejus operationum & objecti, distinctio illa juxta potentias in scholis Philosophicis recepta est.

LXVI.

Intellectum definimus facultatem anime rationalis, res intelligibiles intelligentem, percipientem, atq; judicantem.

LXVII.

Objectum intellectus est *τὸ νοητὸν* sive intelligibile, tam singulare quam universale sub se comprehendens. Circa hoc autem due potissimum sese dubitationes offerunt.

LXVIII.

Prima est an singularia possint cognosci ab intellectu? Negativa placet Philopono & Alexandro lib. 3. de An. c. 18. Themistio ibidem. Mirand. lib. 33. de Evers. certam. f. 13. & alijs, sic ratiocinantibus. 1. Philosophus passim intellectui universalia, sensib. singularia adscribit. 2. Inter potentiam & objectum debet esse proportio. At inter immateriale, quale est intellectus, & inter materiale, qualia sunt singularia, nulla datur proportio.

LXIX.

At nobis affirmativa verisimilior videtur; ut & multis Peripatetica Philosophia sectatoribus alijs ob hanc potissimum rationem; quia Arist. 1. Metaph. 2. ait, maximè universalis esse difficulta cognitum, quia sunt remota à sensibus, si igitur esse remotum à sensu, facit aliquid difficile cognitum, & esse propinquum sensui, ut dicitur 1. post. 7. 5. reddit facile cognitum, cum singulare sit propinquissimum sensui, erit maximè & primò notum nobis. Posset hæc nostra assertio pluribus rationibus stabiliri, sed non est hujus loci.

LXX.

Ad refutanda breviter argumenta dicimus, distinguendum esse inter objectum commune quod tam singularibus, quam universalibus competit; & proprium, quod tantum universalibus; & hæc ad primum. Ad secundum dicimus, proportionem non impedire, quo

mi-

minus singularia intelligantur, imò dicimus immateriale posse
teriale intelligere, sicut Deus intelligit omnia singularia.

LXXI.

Altera *ἑκείνη* est, quâ dubitatur num. uniuersale, vel sin-
gulare primò cognoscatur ab intellectu? Thomas 1. part. quest. 86.
art. 1. non singulare, sed uniuersale statuit cuius patrocinum suscipit
Iauellus lib. 7. Metaph. quest. 16. art. 1.

LXXII.

Contraria sententia magis probatur, ut & Scalig. Ex 307. s. 21.
& Z ab. lib. de ord. intell. c. 5. pro declaratione controversie notanda
est distinctio illa, quâ distinguimus cognitionem in confusam & di-
stinctam. Confusâ cognoscimus singularia, distinctâ uniuersalia.

LXXIII.

Subdiuiditur intellectus pro diuersitate modi intelligendi in
agentem & patientem. Hic *νοῦς* in se nihil inscriptum habens
omnium rerum formas & species recipit: Ille verò species à patibili
intellectu receptas actu intelligi facit.

LXXIII.

Sciendum autem hîc, nos non ponere distinctionem quandam
realem, ita ut alius sit intellectus agens secundum substantiam à pa-
tiente; sed distinctionem hanc provenire ex diuerso tantum modo o-
perandi. Nihil enim impedit in rebus incorporeis unum & idem a-
gentis & patientis officium obtinere.

LXXIV.

Manifestum hinc est, egregiè hallucinari illos qui pro intelle-
ctu agente substantiam separant, ut Avic. 9. Metaph. c. 4. aut ipsum
Denpium introducunt, ut Alexander de intellectu agente.

LXXVI.

At mirum forsân cuidam videbitur quod intellectui passionem
adscribamus, cum sit immaterialis, & passio ex materia tantum sit
& de illa predicari possit. Verum ille statim mirari desinet, si intelle-
xerit, quo mox passionem hoc loco intellectam velimus, nimirum

ita quod in potentiâ ad aliquid recipit illud ad quod erat in potentiâ, & hoc modo rectissime attribuimus intellectui.

LXXVII.

Intellectus agens juxta diversas operationes suas dividitur in simplicium apprehensionem, quâ simplices rerum apprehendit ac dignificat notionem, compositionem, quâ res plures colligit, vel disjungit. Et δῖα λόγου sive Discursum, qui velex compositis vel diversis demum ratiocinatur.

LXXVIII.

Habetur apud Philosophum 3. de Ani. T. 70. alia intellectus divisio in Theoricum & Practicum: θεωρητικὸν nominat qui tantum intelligit & ratiocinatur propter cognitionem, unde ejus finis est tantum scire quid nimirum verum, quid falsum sit. πρακτικὸν verò qui ratiocinatur propter opus, ut nimirum efficiat id, quod sibi videtur bonum.

LXXIX.

Circa hanc igitur divisionem non immeritò quæri potest, an illa sit realis, vel rationis; & an intellectus practicus differat à voluntate? Posterius asserit Thomas parte, 1. quæst. 79. Art. 11. quod nimirum rationalis tantum distinctio ponenda sit, intellectus ὅς, practicus à voluntate plurimum differat.

LXXX.

Contraria verò sententia magis probatur Peripateticis, qui intellectum practicum nihil aliud quam voluntatem esse dicunt. Cui enim conveniunt proprietates voluntatis, illud à voluntate realiter non differt. At intellectui practico præter alias operationes etiam hac convenit, quæ est propria voluntatis videlicet persecutio vel fuga. Idem ex Aristotele colligitur, qui in declaratione intellectus practici acquiescit.

LXXXI.

Practicum intellectum à voluntate nihil differre jam satis superque vidimus, restat nunc ut videamus an speculativus intellectus

à vo-

à voluntate differat. Negativam tuetur Durandus, 1. sent. dist. 3. quest. 4. sed falsò.

LXXXII.

Nos affirmativam tanquam veritati magis consentaneam cum plerisq; sanioribus Philosophis & Peripateticis defendemus. 1. Actus diversi indicant diversas potentias. At aliud est videri, aliud scire. Ergò. 2. Aliud est verum quod intellectui subijcitur, aliud bonum, quod voluntati: 3. potentia motiva est diversa ab ea que movetur. Voluntas movet intellectum, & intellectus dirigit voluntatem.

LXXXIII.

Voluntas est anima rationalis vis, quâ homo ea que ab intellectu apprehensa & judicata fiere, vel eligit, vel averfatur.

LXXXIV.

Objectum voluntatis est bonum & malum, & inde actiones dua Velle & Nolle. Vult & intelligit ea, que ratio, sive intellectus tanquam bona, approbat. Non vult & fugit, que intellectus tanquam mala improbat.

LXXXV.

Cernitur hinc, hominem esse liberrimum agens, & habere liberum arbitrium in rebus politicis, non verò spiritualibus, aliàs nihil homo differret à brutis, que semper uno & eodem modo agunt.

LXXXVI.

Tandem nobilis illa questio paucis tangenda, quâ queritur, utra facultas sit nobilior, intellectus an voluntas? & certè per plures sunt utriusq; sententiæ Fautores & Patroni.

LXXXVII.

Voluntatem intellectu nobiliorem esse, non pauci sunt qui affirmant, utpote Scotus in 4. dist. 49. quest. 4. Alexander Avenensis 3. par. quest. 80. Memb. 1. Albertus Magnus in 1. dist. 1. quest. 14. Bonaventura: Gabriel Biel & alij. Nec desunt his rationes quibus hanc suam sententiam probant, quas brevitate victi non recensemus.

LXXXVIII.

*Contraria verò sententia, quod nimirum intellectus sit pre-
 ferendus voluntati, itidem non paucos habet Patronos: verior judica-
 tur ob validissimas rationes, quibus constringere potest Adver-
 sarios. 1. Quia habitus intellectus nobiliores sunt habitibus
 voluntatis uti pluribus demonstrat Pererius lib. 1. Phys. cap. 4.
 2. Movens dignius est eo, quod movetur. At Intellectus est mo-
 vens, quia movet voluntatem; nihil enim nisi cognitum volumus,
 & ignoti nullacupido est. 3. Verum bono est simpliciter prestanti-
 us, quia divinius aliquid est & magis abstractum.*

LXXXIX.

*Pro determinatione hujus controversiæ paucis notandum, quod
 hæc duæ facultates dupliciter considerari possint; uno modo per se, &
 sic Intellectus per se & simpliciter dignior est voluntate, altero re-
 spectivè, & sic de utraq; facultate nihil certi definire possumus.
 Nam modo voluntas, prout hoc, vel illud respicit, modo intellectus
 præstantior esse videtur. Sed satis de his, ne falcem nostram Physi-
 cam in Ethicorum messem mittamus.*

XC.

*Et hæc habuimus, quæ de animâ rationali pauculis Theſibus in-
 cludere voluimus. Quod superest, Deo ter optimo maximo immor-
 tales agimus & habemus gratias, qui nobis tam splendidum animæ
 rationalis donum concessit, quo non tantum à brutis differimus, sed
 etiam ad altiora aspiramus, is suam nobis largiatur gratiam, ut tan-
 tum ad gloriam nominis ipsius hoc tam præstantissimo dono
 utamur, cui etiam sit laus, honor & gloria in
 infinita secula.*

SOLI DEO GLORIA.

AD
SYMPATRIOTAM, ET
AMICVM SVVM MELLITVM,

Dn. ERASMV M ZOL-
NERVM,

*Sacrarum literarum & Philosophia stu-
diis deditum,*

De

Animâ rationali publico certa-
mine luctantem.

Æpe adeo subiit dubiam miratio mentem,
Nosseq; non raro mens animusq; fuit:
Cur toties varia librorum indagine septus
Protraheres, lychno pervigilante, diem!

Scilicet in Musas, quo flagras, ardor honestus,

Atq; tui concors nominis ansa, jubent.

Arcanos Sophiæ nodos de ponte cathedræ

Contortos dubijs exsoluisse plicis.

Aggredere hoc, pro Marte tuo proq; in dolo Musæ,

Quam colis, invicto robore mentis, opus.

Atq; Tui exemplum Genitoris ERASME secutus,

Pieridum donis svavibus usq; vige.

Usque adeo pulchrum est, vestigia nota priorum.

Et legere, & summâ non sine laude sequi!

Nec minus ingenuum est, titulos virtutis avitæ

(Quâ pote) constitui nobiliore loco.

Non moris, sed amoris ergo deproperabat Iohannes

Vilkofer, Ratisbonensis.

STRECKT AM 27
D. ER. AM 11. 10. 17

Adm. des ...
...

...

ULB Halle

3

.003 792 609

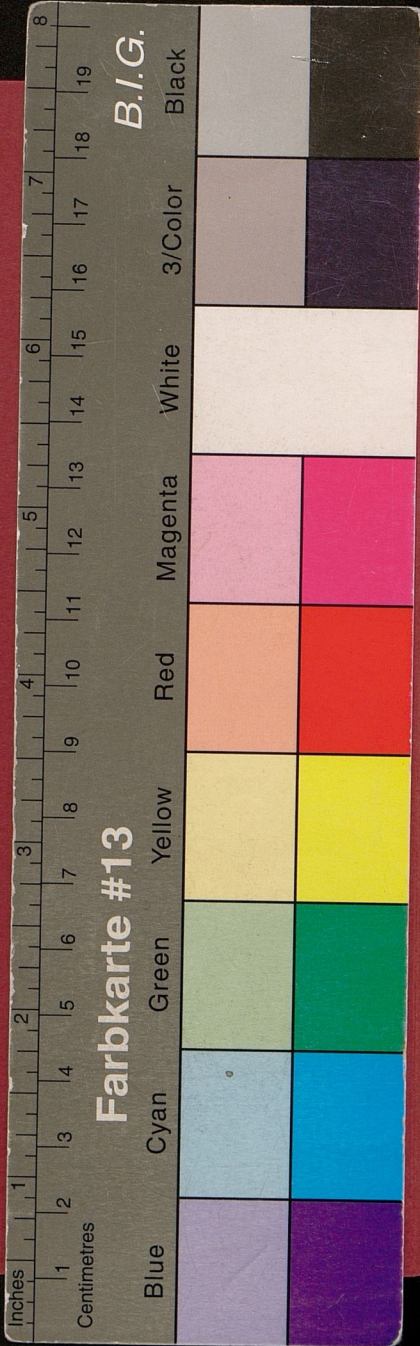

05 A 2401

Vent

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

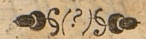
DISPUTATIO
De
ANIMA RATIONALI

Deo ducente & docente
Consensu amplissimi collegij Philosophici in inchoatâ VVitebergensium Academiâ publicè proposita.

PRÆSIDE
M. ANDREA HAFNERO,
Ratisponensi

RESPONDENTE
ERASMO ZOLNERO
RATISPONENSI

*Habebitur disputat. ad 1. Mart. in Auditorio Majore
Theologorum horis à sextâ matutinis.*

WITEBERGÆ,
Typis Martini Henckelij, Anno Christi

M. D C. VI.